

๗ มาตรการ เพื่อสถานศึกษาปลอดบุหรี่

๗ มาตรการ เพื่อสถานศึกษาปลอดบุหรี่ นี้ เป็นการปรับปรุงร่วมกันระหว่าง กรมควบคุมโรค (กองานคณะกรรมการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ และสถาบันป้องกันควบคุมโรคเขตเมือง) กระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ และสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา) กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย กรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร สถาบันยุวทัศน์แห่งประเทศไทย และมูลนิธิธรรมาภิบาลเพื่อการไม่สูบบุหรี่ (เครือข่ายครูเพื่อโรงเรียนปลอดบุหรี่) เพื่อเป็นแนวทางดำเนินงานสถานศึกษาปลอดบุหรี่ และสอดคล้องตามพระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. ๒๕๖๐ และอนุบัญญัติที่เกี่ยวข้องประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาการสูบบุหรี่ และการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานศึกษา (ลงวันที่ ๑๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๐) และเกณฑ์การประเมินโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุข ให้เกิดการบูรณาการงานควบคุมยาสูบให้ครอบคลุมสถานศึกษาทุกระดับ ทุกสังกัด รวมถึงให้การดำเนินงานไปเป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยมีแนวทางการดำเนินงานสำคัญ ดังนี้

มาตรการ	แนวทางการดำเนินงานสำคัญ
๑. การกำหนดนโยบาย “สถานศึกษาปลอดบุหรี่” ของสถานศึกษา	๑.๑ จัดทำนโยบายสถานศึกษาเป็นเขตปลอดบุหรี่ เป็นลายลักษณ์อักษร และลงนามโดยผู้บริหาร
	๑.๒ ถ่ายทอดนโยบายสู่การปฏิบัติ <ul style="list-style-type: none"> - ประกาศเป็นลายลักษณ์อักษร - เผยแพร่ นโยบายสู่นักเรียน นักศึกษา ครู อาจารย์ บุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งในและนอกสถานศึกษา
	๑.๓ เผยแพร่ประชาสัมพันธ์นโยบายผ่านช่องทางที่หลากหลาย
๒. การบริหารจัดการในสถานศึกษาปลอดบุหรี่	๒.๑ จัดตั้งคณะทำงานหรือคณะกรรมการสถานศึกษาปลอดบุหรี่ และกำหนดบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจน และประเมินตนเองในการดำเนินงานสถานศึกษาปลอดบุหรี่ (รายละเอียดตามแบบฟอร์มประเมินตนเอง)
	๒.๒ สืบหาข้อมูลการสูบบุหรี่ ในสถานศึกษา เช่น จำนวนผู้สูบ ความต้องการเลิก การพบเห็น การละเมิดการขาย และการสูบบุหรี่
	๒.๓ ติดตามผลการดำเนินงาน โดยคณะทำงานของสถานศึกษา
๓. การจัดสภาพแวดล้อมเพื่อ “สถานศึกษาปลอดบุหรี่”	๓.๑ จัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาให้เป็นเขตปลอดบุหรี่ตามที่กฎหมายกำหนด และ ต้องมีการดำเนินการ ดังนี้ <ul style="list-style-type: none"> ๓.๑.๑ มีเครื่องหมายแสดงเขตปลอดบุหรี่ตามกฎหมาย และเครื่องหมายห้ามสูบในระยะ ๕ เมตร ให้เห็นชัดเจน บริเวณทางเข้า – ออก (หลัก) ของสถานศึกษา ๓.๑.๒ มีเครื่องหมายแสดงเขตปลอดบุหรี่ตามกฎหมาย ให้เห็นชัดเจน บริเวณภายในสถานศึกษา (บริเวณนอกอาคารหรือสิ่งปลูกสร้าง) ๓.๑.๓ มีเครื่องหมายแสดงเขตปลอดบุหรี่ตามกฎหมาย ให้เห็นชัดเจน บริเวณทางเข้า – ออกอาคาร และภายในอาคารสถานที่ ทุกช่องทาง ๓.๑.๔ ไม่มีอุปกรณ์/ สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการสูบบุหรี่ เช่น ที่เขี่ยบุหรี่ ถังทราย ดับบุหรี่ ฯลฯ ๓.๑.๕ ประชาสัมพันธ์ แจ้งเตือน เรื่อง สถานศึกษาเป็นเขตปลอดบุหรี่ รวมถึงมีมาตรการควบคุม ห้ามปรามหรือดำเนินการอื่นใด ไม่ให้มีการสูบบุหรี่ในสถานศึกษา ๓.๑.๖ เผื่อระวังไม่ให้มีการสูบบุหรี่ รวมถึงการขาย การส่งเสริมขาย การโฆษณาผลิตภัณฑ์ยาสูบ ในบริเวณสถานศึกษา และบริเวณที่กฎหมายกำหนด ๓.๑.๗ สถานศึกษาไม่รับการสนับสนุนใดๆ จากผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าผลิตภัณฑ์ยาสูบ
	๓.๒ ปรับปรุงสภาพแวดล้อมไม่ให้เอื้อต่อการสูบบุหรี่ ในสถานศึกษา

มาตรการ	แนวทางการดำเนินงานสำคัญ
๔. การสอดแทรกเรื่องบุหรีในการเรียนการสอนและกิจกรรมนอกหลักสูตร	๔.๑ วางแผนและกำหนดกิจกรรม เพื่อสอดแทรกเรื่องโทษ พิษภัย และผลกระทบของบุหรีในรายวิชา และกิจกรรมต่างๆ ทั้งใน และนอกหลักสูตร
	๔.๒ ถ่ายทอด/สื่อสาร/สอดแทรก/เน้นย้ำ เรื่องโทษ พิษภัย และผลกระทบของบุหรี ในรายวิชาและ กิจกรรมต่างๆ ทั้งใน และนอกหลักสูตร
๕. การมีส่วนร่วมของ นักเรียน นักศึกษาในการขับเคลื่อน สถานศึกษาปลอดบุหรี	๕.๑ ส่งเสริมให้นักเรียน นักศึกษามีส่วนร่วมในการเฝ้าระวัง ป้องกันเพื่อควบคุมยาสูบทั้งบริเวณใน และนอกสถานศึกษา
	๕.๒ ส่งเสริมให้นักเรียน นักศึกษา ประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างค่านิยมการไม่สูบบุหรีในช่องทางที่หลากหลาย
	๕.๓ ส่งเสริมให้นักเรียน นักศึกษา สร้างสรรค์สื่อการเรียนรู้ เพื่อให้นักเรียน นักศึกษาในสถานศึกษามี ภูมิคุ้มกันในการปกป้องตนเองจากการสูบบุหรี
	๕.๔ ส่งเสริมให้นักเรียน นักศึกษา ร่วมรณรงค์บ้านและชุมชนปลอดบุหรี และชักชวนให้คนในบ้าน เลิกสูบบุหรี
๖. การดูแลช่วยเหลือ นักเรียน นักศึกษาไม่ให้สูบบุหรี	๖.๑ มีกระบวนการคัดกรอง ป้องกัน และติดตาม นักเรียน นักศึกษากลุ่มเสี่ยง เพื่อป้องกันการริเริ่ม สูบบุหรี ของนักเรียน นักศึกษา
	๖.๒ มีกระบวนการในการดูแลช่วยเหลือ ให้คำปรึกษาเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกาสูบของ นักเรียน นักศึกษา ที่สูบบุหรีให้เลิกสูบ รวมทั้งมีการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง
	๖.๓ มีกระบวนการส่งต่อนักเรียน นักศึกษาที่สูบบุหรี เข้าสู่ระบบบริการเลิกตามความเหมาะสม และ ติดตามผลของนักเรียน นักศึกษาที่เข้าสู่ระบบบริการอย่างต่อเนื่อง
๗. การมีกิจกรรมร่วมกัน ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน	๗.๑ มีกิจกรรมสร้างความตระหนักเรื่องโทษ พิษภัย และผลกระทบของผลิตภัณฑ์ยาสูบร่วมกับชุมชน
	๗.๒ ชี้แจงและขอความร่วมมือร้านค้าในชุมชน ไม่ให้จำหน่ายผลิตภัณฑ์ยาสูบให้แก่เยาวชน ตามกฎหมายกำหนด
	๗.๓ ผลักดันให้ผู้นำชุมชนกำหนดนโยบายสนับสนุนการดำเนินงาน “บ้านและชุมชนปลอดบุหรี”

หมายเหตุ : แนวทางการดำเนินงานสามารถปรับเปลี่ยนกิจกรรมให้เหมาะสมกับบริบทและสถานการณ์ของสถานศึกษา/พื้นที่ได้ โดยอยู่ภายใต้ 7 มาตรการ เพื่อสถานศึกษาปลอดบุหรี

ยกเว้น มาตรการที่ 3 การจัดสภาพแวดล้อมเพื่อสถานศึกษาปลอดบุหรี ให้ดำเนินการตามแนวทางที่กำหนดให้ครบทุกประเด็น

๑. นิยามศัพท์

- ๑) “สถานศึกษา” หมายถึง สถานศึกษาทุกระดับ ทุกสังกัด
- ๒) “สถานศึกษาปลอดบุหรี” หมายถึง สถานศึกษาที่มีลักษณะ ดังต่อไปนี้
 - ๒.๑ เป็นสถานศึกษาที่มีการจัดให้สถานที่ทุกพื้นที่ของสถานศึกษาเป็นเขตปลอดบุหรี โดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติ ควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. ๒๕๖๐ และอนุบัญญัติที่เกี่ยวข้อง
 - ๒.๒ มีการดำเนินการตามมาตรการและแนวทางการดำเนินงานสถานศึกษาปลอดบุหรีอย่างเป็นระบบ
 - ๒.๓ มีการเสริมสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ยาสูบ พร้อมการสร้างความรู้ความตระหนักโทษ พิษภัยและผลกระทบ และการปลูกฝังค่านิยมเพื่อการไม่สูบบุหรีให้แก่เด็ก เยาวชน ทั้งนี้ แม้ว่าจะยังมีบุคลากรหรือนักเรียน นักศึกษาที่ยังเลิกสูบบุหรี ไม่ได้ก็ตาม แต่บุคคลเหล่านั้นต้องไม่สูบในบริเวณเขตสถานศึกษา
- ๓) “บุหรี” หรือ “ยาสูบ” คือ “ผลิตภัณฑ์ยาสูบ” หมายถึง ผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนประกอบของใบยาสูบ หรือพืชนิโคเทียนาตาแบกัม (Nicotiana tabacum) และให้หมายความรวมถึงผลิตภัณฑ์อื่นใดที่มีสารนิโคตินเป็นส่วนประกอบซึ่งบริโภค โดยวิธีสูบ ตูด อม เคี้ยว กิน เป่า หรือพ่นเข้าไปในปากหรือจมูก ทา หรือโดยวิธีอื่นใด เพื่อให้ได้ผลเป็นเช่นเดียวกัน เช่น บุหรี บุหรีไฟฟ้า บารากู บารากูไฟฟ้า จีการ์ เป็นต้น (ตามมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ.๒๕๖๐)

- ๔) “ข้อความ” หมายถึง การกระทำให้ปรากฏด้วยอักษร ภาพ ภาพยนตร์ แสง สี เครื่องหมาย สัญลักษณ์หรือการกระทำอย่างใดๆ ที่ทำให้บุคคลทั่วไปสามารถเข้าใจความหมายได้
- ๕) “ขาย” หมายรวมถึง จำหน่าย จ่าย แจก และเปลี่ยน ให้ เพื่อประโยชน์ในการการค้า
- ๖) “โฆษณา” หมายถึง การกระทำไม่ว่าโดยวิธีใดๆ ให้ประชาชนเห็น ได้ยินหรือทราบข้อความเพื่อประโยชน์ในทางการค้า และให้หมายความรวมถึงการสื่อสารการตลาด

๒. การเข้าร่วมดำเนินการสถานศึกษาปลอดบุหรี่

- ๑) สถานศึกษาปลอดบุหรี่ คือ สถานศึกษาทุกระดับ ทุกสังกัด ที่ดำเนินงานตาม ๗ มาตรการเพื่อสถานศึกษาปลอดบุหรี่ โดยสถานศึกษาสามารถติดต่อ/สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม ได้ที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้
 - ๑.๑ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - ๑.๒ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
 - ๑.๓ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
 - ๑.๔ สำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัด
 - ๑.๕ สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ ๑ - ๑๒ และสถาบันป้องกันควบคุมโรคเขตเมือง กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข
 - ๑.๖ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดทุกจังหวัด
 - ๑.๗ สำนักการศึกษา และสำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร
 - ๑.๘ กองงานคณะกรรมการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข
- ๒) สถานศึกษาปลอดบุหรี่ต้นแบบ คือ สถานศึกษาที่มีการดำเนินงานสถานศึกษาปลอดบุหรี่ได้ครบถ้วน ทั้ง ๗ มาตรการ เพื่อสถานศึกษาปลอดบุหรี่ และผ่านเกณฑ์ประเมิน สำหรับสถานศึกษาปลอดบุหรี่ต้นแบบ รวมทั้งมีความพร้อมที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ศึกษาดูงานแก่โรงเรียน/สถานศึกษาอื่น

๓. การสนับสนุนสื่อด้านการควบคุมยาสูบ ติดต่อสอบถามเพิ่มเติม ได้ที่

- ๑) กองงานคณะกรรมการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข โทร. ๐ ๒๕๕๐ ๓๘๕๑
- ๒) ศูนย์กฎหมาย กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข โทร ๐ ๒๕๕๐ ๓๐๐๐
- ๒) มูลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ โทร. ๐ ๒๒๗๘ ๑๘๒๘ และที่เว็บไซต์ <http://www.ashthailand.or.th>
- ๓) เครือข่ายครูเพื่อโรงเรียนปลอดบุหรี่ มูลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ โทร. ๐ ๒๒๗๘ ๑๘๒๘ และที่เว็บไซต์ <http://www.smokefreeschool.net>

๔. การสนับสนุนการช่วยเหลือเลิกบุหรี่ ติดต่อสอบถามเพิ่มเติม ได้ที่

- ๑) ศูนย์บริการเลิกบุหรี่ทางโทรศัพท์แห่งชาติ (สายด่วน Quitline) โทร. ๑๖๐๐ และที่เว็บไซต์ <http://www.thailandquitline.or.th>
- ๒) สถาบันบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดแห่งชาติบรมราชชนนี กรมการแพทย์ โทร. ๐ ๒๕๓๑ ๐๐๘๐ และที่เว็บไซต์ <http://www.thanyarak.go.th>
- ๓) คลินิกฟ้าใส ศูนย์การแพทย์กาญจนาภิเษก มหาวิทยาลัยมหิดล โทร. ๐ ๒๘๔๙ ๖๖๐๐ ต่อ ๑๐๙๔ และที่เว็บไซต์ <http://www.gj.mahidol.ac.th>
- ๔) คลินิกฟ้าใส หรือคลินิกเลิกบุหรี่ ในสถานบริการสาธารณสุขทั่วประเทศ

โดย กลุ่มพัฒนาภาคีเครือข่าย
กองงานคณะกรรมการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข
โทร. ๐ ๒๕๕๐ ๓๘๕๑, ๐ ๒๕๕๐ ๓๘๑๘ โทรสาร ๐ ๒๕๕๐ ๓๘๑๙
ปรับปรุงข้อมูล ณ วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๒